

Språk, lek og læring

Marit Sivertsen, styrer i Madamløkken barnehage

Utenforskap 2019

– like muligheter for alle

- Akers Avis Groruddalen
 - «Hva skal dere gjøre for å bedre integreringen og hinder utenforskap i Groruddalen?»
 - Barnehagedeltakelsen må opp, og prisene på barnehage må ned på veien mot gratis barnehage for alle
 - Bydelene må ha økonomi til å drive gode tilbud for barn og unge
 - Sikre at flere barn går i barnehage og at de lærer seg norsk før de begynner på skolen

- Økt satsning på gratis AKS og barnehager
- Mer kjernetid i barnehagene
- Det aller viktigste er språkkartlegging tidlig i barnehagen slik at alle mestrer språket

Praksisfortelling fra barnehagen

- Marit, Marit kom – det er en slange i barnehagen
- Hundebesøk i barnehagen
- Tre gutter ligger på gressplen og ser opp mot himmelen

Madamløkken barnehage

- Kommunal barnehage i Bydel Bjerke i Oslo
 - 45 barn og 9 ansatte fordelt på 3 avdelinger
- En barnehage med mange språk og mange kulturer
 - De siste årene har alle barna vært flerspråklige
- Ønske om å være en lærende organisasjon og har stadig noe nytt å lære
- Barnehagen sin visjon er «Madamløkken barnehage – en arena for lek, læring og fellesskap

- Har hatt fokus på språk siden oppstarten i 1999
- Har vært med på flere prosjekter rundt språk;
 - Lær meg norsk før skolestart»,
 - «Språkløftet»,
 - «Pingvinprosjektet»
 - «Lese-frø»

«Språk-kofferter»

- En bok i en koffert
- En fortelling i en pose
- En fabel i en eske
- En historie i et nett
- Et eventyr i en boks
- En stein i en bukselomme
- En i en

Fellesopplevelser

«Språket utvikles først gjennom sosiale samhandlinger, og så gjennom indre bearbeidinger»
(Vigotsky)

- Ha samme utgangspunkt
- Oppleve noe sammen og snakke om det som skal skje/skjer/har skjedd
- Sette ord på tanker og handlinger
- Felles fokusområde

Lesestunder, formelle og uformelle, begge er like viktige

- I grupper som er planlagte
 - Ut fra tema det jobbes med
 - Etter observasjon av samtaler og lek
 - Som barn har ytret ønske om
 - Historier den voksne har engasjement i
- I grupper eller en til en som ikke er planlagt
 - Vil du lese for meg?
 - Kom skal vi lese en bok?

Ved planlegging;

- Fokuserer på det barnet kan
- Barnet skal oppleve mestringsfølelse
- Barnet skal motiveres til å lære mer
- Gjøre språkstimulering til noe lekent og spennende, og noe meningsfylt
- Repetisjon og gjentakelse, mange inntrykk skal bearbeides og nye ord må høres flere ganger

Språkgruppe, lekegruppe, smågruppe

- Språkgruppas eksistens er avhengig av;
 - Innholdet (der barnet er)
 - Voksenrollen (leken og anerkjennende)
 - Aktive barn og lyttende voksne
- Den voksne;
 - møter forberedt
 - tar med barnas innspill underveis
 - Har med noe barna mester, noe nytt og gjerne med noen overraskelser
 - er bevisst på at barna må bruket språket sitt for å bli gode

Språkarbeid i grupper og i hverdagen, det er ikke noe enten - eller, men et både - og

- Språkarbeid er best i smågrupper
 - Ikke så lenge å vente på tur
 - Lettere å komme til ordet/få brukt språket
 - Lettere for den voksne å få observert og bli kjent med hva barnet mester/ikke mestrer
 - Lettere for den voksne å «treffe» barna, både enkelte og grupper
- Språkarbeid må også skje utenfor språkgrupper
 - Det er flest hverdagssamtaler i barnehagen
 - bruk derfor ordene fra språkgruppa der det passer inn i hverdagen og fra hverdagen inn i språkgruppa
 - Bruke bevisst synonymmer på ordene i hverdagen som for eksempel rope/skrike, hviske/snakke lavt

Forberedelse til en språk-gruppe

- Finne fortelling/historie/bok
- Lese igjennom teksten
- Lage et skjelett
- Viktige ord og begreper
- Fortelle til oss selv
- Finne fram til de viktigste konkretene
- Alt kan ikke planlegges, må også ta tak i barnas innspill underveis i gjennomføringen

Forslag til gjennomføring

- Se på forsiden av boka
- Hilse på hovedpersonen/ene i boka
- Fortelle historien med de viktigste konkretene
- Fortelle historien med flere konkreter
- Fortelle historien uten konkreter
- Undre oss over historien
- Tegne, dramatisere, male fra fortellingen
- Lese fortellingen
- Gjenfortelle historien
- Endre på/gjøre om fortellingen
- Leke historien

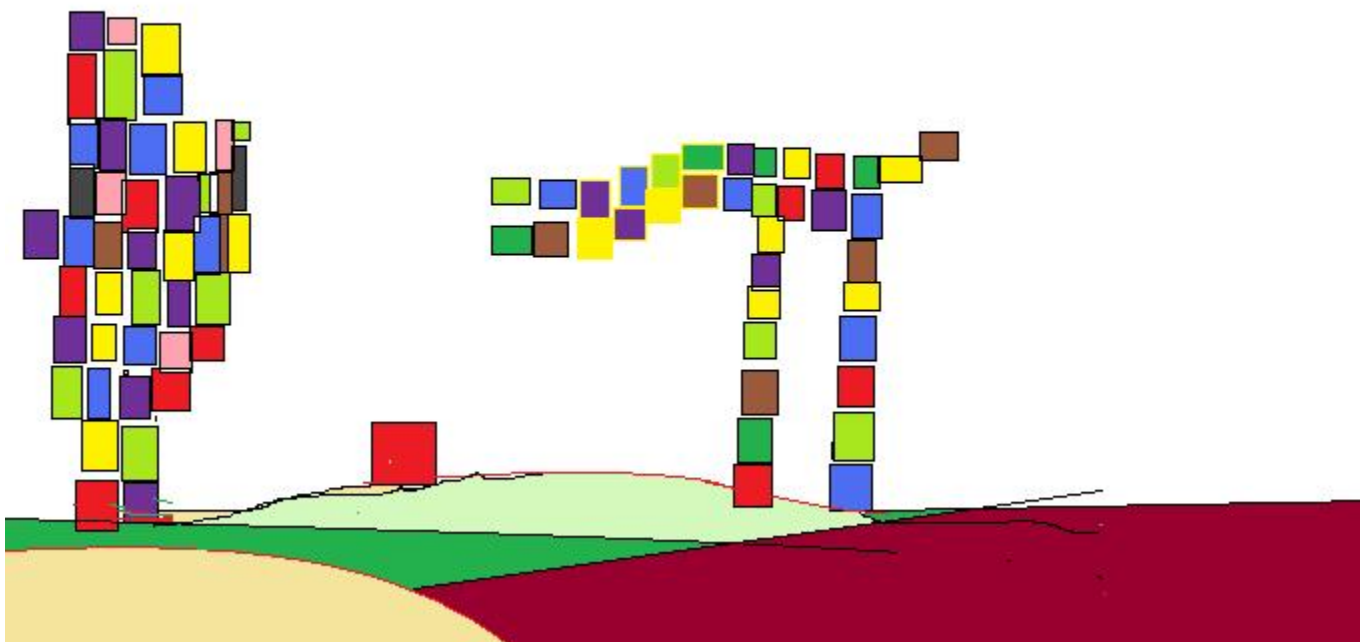
Etterarbeid - litteratursamtale

- Likte du historien?
 - Hvorfor likte du historien?
 - Hvorfor likte du ikke historien?
- Var det noe ved historien du kjente igjen fra andre historier?

Et eksempel

- Velge bok – Pezzettino av Leo Lionni
 - Hvorfor;
 - En bok som jeg synes er estetisk, tekst som kan filosoferes rundt, bilder som er laget i papircollage på en enkel og fortellende måte
 - En fabel som handler om å høre til, og først og fremst å høre til seg selv
 - En fabel om det å være liten, mens alle de andre er store og modige. Må man være stor for å være hel?
 - En fortelling som inspirerer meg - og som jeg ser flere muligheter med

Lese igjennom teksten

Lage et tankekart

Lage et skjelett

- Pezzetinno er liten – alle de andre er store
- Han tenker at han sikkert bare er en del av noen
- Det vil han finne ut av
- Han spør den som løper, den sterke, den svømmende, den klatrende, den flygende og den vise
- Får tips av den vise om å reise til øya Wham
- På øya bor det ikke en levende skapning
- Han klatrer opp og ned, opp og ned – helt til han blir utmattet, snubler og ruller ned og knuses i mange små biter
- Da forsto han – at han som alle andre var laget av små biter
- Han plukket opp seg selv, løp til båten, rodde hjem og ropte av glede til alle vennene sine «Jeg er meg selv»

Viktige ord og begreper

- Et navn, en dag, en overflate, et vann, et fjell, en hule, en bit/biter, en øy/øya, en vis/den vise, en morgen/morgenen, en båt/båten, en tur, en sjø, en haug, rullesteiner, tre, gresstrå, en skapning, en natt/natten, en venn/venner,
- Å grunne/grunnet, å ta rede på, å tenke/tenkte, å løpe/løp, å mangle/manglet, å overraske, å spørre, å svare, å svømme, å dykke, å rope, å klatre, å le, å fly, å bo, å reise, å seile, å ankomme, å klatre, å snuble, å rulle, å knuse, å lage/laget, å forstå/forstod, å plukke/plukket, å ro/rodde, å vente/ventet, å mene/mente,
- Stor, liten, sterk, dyp, oppe, nede, oppover, nedover, tidlig, tøff, høy, våt, trøtt, merkelig, levende, utmattet, mange, små, fort,
- Gjøre modige og forunderlige ting, løpe tilbake, komme hjem, full av glede, se glad ut, å være glad, være sterk
- Liten bit av en annen/en del av en annen, «Jeg er meg selv»

Fortelle til oss selv

Hvilken type konkreter til gjennomføring;

- Konkreter i en koffert
- Laminerte figurer på en magnettafle
- Små legoklosser til den lille, store legoklosser til de andre personene/figurene, liten eske som båt, stoffer til land, sjø og øy, småsteiner som rullesteiner
- Pinner med pappfigurer hvor et bord kan dekkes med papir som kan være land, sjø, øy, rullesteiner
- Konkreter i kartong som er laget etter figurene i boka

De viktigste konkretene

- Pezzettino – «liten bit»
- Den som løper
- Den sterke
- Den svømmende
- Den på fjellet
- Den flygende
- Den vise
- En båt

Gjennomføring

- Første gang;
 - Se på boka - spørre barna om hva de tror den handler om
 - Vise fram Pezzettino og fortelle om han, at det betyr «Liten bit» på italiensk. Kanskje noen av barna vet hva liten betyr på sine språk. Snakke om at Pezzettino synes at alle de andre er så store og han er så liten. Samtale om å være liten og å være stor. Prøve på å være liten og stor. Snakke om vennene til Pezzettino og hva man kan gjøre sammen med vennene sine.
- Andre gang;
 - Repetere litt fra sist, barna styrer samtalen
 - Samtale om hva vi tror vennene til Pezzettino kan (den løpende, den sterke, den svømmende, den klatrende, den flyvende, den vise), og hva vi kan/ønsker at vi kan/vil kunne. Fortelle historien med de viktigste konkretene

Pezzettino på øya Wham

- Tredje gang;
 - Repetere litt fra sist
 - Bygge landskapet i fortellingen samtidig som man forteller om det å reise/ankomme/fly/båt/ (noe som er et kjent begrep hos oss da alle barna har familie utenfor Norge)
 - Fortelle historien med konkretene
- Fjerde gang;
 - Repetere litt fra sist
 - Vise fram boka og snakke om bildene
 - Snakke om (og kanskje lage noen eksperimenter med hva som kan flyte, knuses) verbene og adjektivene; løpe fort/sakte, rulle oppover/nedover, klatre høyt, svømme , flyte, dykke, snuble, seile, knuse, være utmattet/sliten

- Femte gang;
 - Lese boka
 - Undre seg sammen om man kan være hel selv om man mangler en bit, eks en bil som mangler et hjul – er det en bil? Den kan ikke kjøre men er det fortsatt en bil og lignende
 - Tegne fra boka
- Sjette gang;
 - Barna gjenforteller fabelen
 - Samtale om boka, hva likte du ved boka/hva likte du ikke ved boka, hvorfor/hvorfor ikke, Var det noe ved historien du undret deg over, var det noe du kjente igjen fra andre historier?

Videre arbeid?

- Se på fabelen med andre briller som for eksempel «**mattebriller**» (liten/stor, mange/få, full/tom, være en del av noe) eller «**naturfagbriller**»(tre, gress, rullesteiner, fjell, sjø/hav, under vann/over vann, kan man klatre på bakken/på steinen/på havet/på vannet/ på sklia/ i treet, hva flyter på vannet og hva synker på vannet)
- Lage egen historie/bok på samme måte – med biter som er satt sammen/collage, eller med tegninger
- Fordype seg i tema «Venner og vennskap»
- Fordype seg i tema «Meg og min familie»
- Lage teater som kan vises for de andre barna og/eller foreldre
- Følge opp andre temaer i boka som barna blir opptatt av

Voksenrollen

- Bevisstgjøre oss på hvordan vi opptrer i språklig samhandling med barn
- Vise engasjement og motivasjon for å ville lese og samtale med barna
- Undre oss og fantasere, tøyse og tulle sammen med barna
- Vise glede og entusiasme over det som skjer i boka og i samtalen
- Fortelle og lytte, lytte og gi innspill, lytte og anerkjenne
- Balanse mellom å gi seg selv taletid og la barna komme til orde
- Hvor godt bør man kjenne en bok før man leser den?

- Invitere barna til språklige aktiviteter ved å spørre om hva de tror og mener, om å beskrive, fortelle og forklare, gi barna tid og anledning til å svare, argumentere, utdype, kommentere
- Barn har behov for voksne som viser med ansikt og kroppen at «jeg vil følge din fortelling fra starten, til midten til slutten», jeg vil høre på deg – og det du forteller meg er interessant.

Til ettertanke

- «Barn i trygge omgivelser lærer raskere»
(Vibeke Grøver Aukrust)
- «Barns språklige og intellektuelle utvikling i barnehagen er farget av den følelsesmessige kvalitet på barnets relasjoner til voksne i barnehagen (Vibeke Grøver Aukrust)

Grunner for at litteratur fortjener en stor plass i barnehagen

- **Leseglede** – skape nysgjerrighet for leselyst
- **Opplevelse** – presentere ulike tekster og sjangere
- **Språkstimulering** – utvikle bredde i språklig kompetanse, her og nå – der og da
- **Fellesskap** – gjøre noe sammen, møte mennesker med andre tanker, utgangspunkt for samtale og lek

Barnehagens språkmiljø

- Hvordan forstår vi «rikt» og «varierte» språkmiljø?
- Hvor mangfoldig er vårt språkmiljø?
 - Hvilke ressurser har vi, og hvordan benytter vi ressursene vi har?
- Hvordan er språkmiljø hos oss
 - Våre styrker og svakheter
- Hvilke tiltak bør vi sette inn for å bli bedre?

Albert Åberg

Verdens vakreste egg

Mamma Mø sykler

Reven og storken

Rikki

Jenta som lærte kongen å spise havregrøt

